

УДК 352:342.25(477)

<https://doi.org/10.62664/cpa.2025.01.31>

Леся ТИХОНЧУК,

завідувач кафедри менеджменту та публічного врядування,

доктор наук з державного управління, доцент

Національний університет водного господарства та природокористування

(м. Рівне)

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0001-6807-8232>

Світлана ЛЕВИЦЬКА,

професор кафедри обліку і аудиту.

доктор економічних наук

Національний університет водного господарства та природокористування

(м. Рівне)

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-4739-0486>

Вікторія СВИСТАЛЮК,

магістр публічного управління та адміністрування

Національний університет водного господарства та природокористування

(м. Рівне)

ORCID ID <https://orcid.org/0009-0009-6342-834X>

(© ТИХОНЧУК Л., ЛЕВИЦЬКА С., СВИСТАЛЮК В., 2025)

ЕТИМОЛОГІЯ РОЗУМІННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

У статті досліджено еволюцію розвитку інституту місцевого самоврядування в Україні, зокрема його етимологію, історичні витоки та правові засади формування. Розкрито особливості самоврядних традицій у період Київської Русі, коли вперше проявляється віче як форма народного

управління, та висвітлено зміни, що відбулися в цей період під впливом централізації влади. Певної уваги надано періоду Великого князівства Литовського, коли українські міста отримали Магдебурзьке право, що стало важливим етапом формування автономії місцевих громад і розвитку демократичних засад самоврядування.

Магдебурзьке право закріпило автономію міст у вирішенні адміністративних, економічних та судових питань, сприяючи розвитку місцевих громад і закладаючи підвалини для європейської моделі управління. Досліджено значення цього права для становлення системи самоврядування в українських містах, таких як Львів, Київ, Луцьк, Кам'янець-Подільський та його вплив на зміцнення місцевої ідентичності. У роботі також розглянуто занепад самоврядування за часів російської імперії, зокрема обмеження автономії земств і централізацію управління.

Розглянуто наслідки радянської централізації, що фактично ліквідувала місцеве самоврядування, підпорядкувавши його партійним органам. Особлива увага надається відновленню місцевого самоврядування в незалежній Україні, починаючи з 1991 року, коли на законодавчому рівні було закріплено основні принципи цього інституту. Проаналізовано вплив ухвалення Конституції України 1996 року та Закону «Про місцеве самоврядування в Україні» 1997 року на розвиток сучасної системи самоврядування.

Окремо розглянуто реформу децентралізації, розпочату 2014 року, що суттєво змінила адміністративно-територіальний устрій країни, сприяла об'єднанню територіальних громад, розширенню їх повноважень та посиленню фінансової спроможності.

Проаналізовано вплив на розуміння місцевого самоврядування в Україні наслідків воєнних викликів, пов'язаних з цим законодавчих змін та імплементації рекомендацій Ради Європи по розширенню прав громадян на місцевому рівні.

Зроблено висновок, що інститут місцевого самоврядування в Україні має глибокі історичні корені, що формувалися під впливом європейських традицій і місцевих особливостей. Сучасне місцеве самоврядування в Україні є ключовим елементом демократичного суспільства, інструментом децентралізації та платформи для розвитку громадянського суспільства.

Ключові слова: *місьцеве самоврядування, Магдебурзьке право, децентралізація, Київська Русь, територіальні громади, жителі, локальна демократія.*

Lesia TYKHONCHUK,

Head of the Department
of Management and Public Administration,
Doctor of Science in Public Administration, Associate Professor
National University of Water and Environmental Engineering
(the city of Rivne)

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0001-6807-8232>

Svitlana LEVYTSKA,

Professor, Department of Accounting and Auditing,
Doctor of Economics
National University of Water and Environmental Engineering
(the city of Rivne)

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-4739-0486>

Victoria SVYSTALIUK,

Master of Public Administration and Management
National University of Water and Environmental Engineering
(the city of Rivne)

ORCID ID <https://orcid.org/0009-0009-6342-834X>

(© TIKHONCHUK L., LEVYTSKA S., SVYSTALYUK V., 2025)

ETYMOLOGY OF THE CONCEPT OF LOCAL SELF-GOVERNMENT IN UKRAINE

The article examines the evolution of the institution of local self-government in Ukraine, in particular its etymology, historical origins, and legal foundations. It reveals the peculiarities of self-government traditions during the period of Kiev Rus, when the veche (people's assembly) first appeared as a form of popular government, and highlights the changes that took place during this period under the influence of centralization of power. Particular attention is paid to the period of the Grand Duchy of Lithuania, when Ukrainian cities received Magdeburg rights, which became an important stage in the formation of local community autonomy and the development of democratic principles of self-government.

Magdeburg law enshrined the autonomy of cities in administrative, economic, and judicial matters, contributing to the development of local communities and laying the foundations for the European model of governance. The significance of this law for the establishment of a system of self-government in Ukrainian cities such as Lviv, Kyiv, Lutsk, and Kamianets-Podilskyi, and its impact on the strengthening of local identity are examined. The work also considers the decline of self-government during the Russian Empire, in particular the restrictions on the autonomy of zemstvos and the centralization of government.

The consequences of Soviet centralization, which effectively eliminated local self-government by subordinating it to party bodies, are examined. Particular attention is paid to the restoration of local self-government in independent Ukraine, beginning in 1991, when the basic principles of this institution were enshrined in law. The influence of the adoption of the 1996 Constitution of Ukraine and the 1997 Law «On Local Self-Government in Ukraine» on the development of the modern system of self-government is analyzed.

The decentralization reform launched in 2014, which significantly changed the administrative-territorial structure of the country, contributed to the unification of territorial communities, expanded their powers, and strengthened their financial capacity, is considered separately.

The impact on the understanding of local self-government in Ukraine of the consequences of military challenges, related legislative changes, and the implementation of the Council of Europe's recommendations on expanding citizens' rights at the local level are analyzed.

It is concluded that the institution of local self-government in Ukraine has deep historical roots, which were formed under the influence of European traditions and local characteristics. Modern local self-government in Ukraine is a key element of a democratic society, an instrument of decentralization, and a platform for the development of civil society.

Key words: *local self-government, Magdeburg law, decentralisation, Kievan Rus, territorial communities, residents, local democracy.*

Постановка проблеми. Інститут місцевого самоврядування є одним із ключових елементів демократичної системи управління, що забезпечує ефективне функціонування територіальних громад, розвиток громадянського суспільства та децентралізацію державної влади. Проте, в Україні формування та розвиток місцевого самоврядування мали складний та багатогранний характер, зумовлений як історичними, так і правовими особливостями.

Перші прояви місцевого самоврядування в українських землях, такі як віче в Київській Русі, свідчать про раннє прагнення до колективного вирішення питань локального значення. Однак, із плином часу місцеве самоврядування підпадало під вплив різних політичних режимів, від централізації влади в княжих адміністраціях до обмеження прав місцевих громад у період російської імперії. Водночас, такі явища, як впровадження

Магдебурзького права у Великому князівстві Литовському та Речі Посполитій створили сприятливе підґрунтя для розвитку автономії міст та демократичних засад управління.

У період радянської влади місцеве самоврядування фактично втратило свою автономію, перетворившись на складник централізованої системи. Відновлення принципів місцевого самоврядування розпочалося лише з проголошенням незалежності України. Ухвалення Конституції 1996 року та Закону «Про місцеве самоврядування в Україні» 1997 року стали визначальними в юридичному оформленні цього інституту.

Попри значні досягнення, розвиток місцевого самоврядування в Україні й досі стикається з низкою проблем, серед яких недосконалість законодавчої бази, недостатня фінансова спроможність громад та нерівномірність розвитку регіонів. Реформа децентралізації, що триває з 2014 року, стала важливим етапом у вирішенні цих питань, проте потребує дальшого вдосконалення, особливо в контексті фінансової автономії територіальних громад, розвитку людського капіталу та зміцнення їх управлінської спроможності.

Таким чином, виникає потреба в системному дослідженні етимології та історичного розвитку місцевого самоврядування в Україні, що дозволить не лише зрозуміти його сучасний стан, але й визначити ефективні шляхи для дальшого вдосконалення цього інституту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед ключових робіт, що заклали основу для дослідження місцевого самоврядування, можна виокремити дослідження Р. Панчишина [6], який ґрунтовно розглянув значення Магдебурзького права для становлення української моделі самоврядування, наголосивши на його ролі у європеїзації місцевого управління.

Сучасні аспекти розвитку місцевого самоврядування, зокрема після проголошення незалежності України, були предметом досліджень

Б. Руснака [14], який у своїх роботах наголошує на значенні Закону України «Про місцеве самоврядування» 1997 року, що сформував правову базу для функціонування цього інституту. Вагоме значення мають праці Б. Федірко [16], присвячені реформі децентралізації, що розпочалася 2014 року, де детально проаналізовано позитивний вплив об'єднання територіальних громад на ефективність управління на місцях. Водночас, попри значну увагу наукової спільноти до питання місцевого самоврядування, низка аспектів залишається недостатньо висвітленою.

Мета статті. Цю статтю спрямовано на вирішення означених проблем шляхом комплексного аналізу етимології місцевого самоврядування в Україні, історичних витоків та трансформацій цього інституту. Особливої уваги надано впливу європейської правової традиції та специфіці сучасного етапу реформування місцевого самоврядування в Україні.

Виклад основного матеріалу. Місцеве самоврядування є важливим складником демократичного устрою та децентралізації влади. Його значення полягає у створенні умов для самостійного управління громадами власними справами. Українська модель місцевого самоврядування формувалася під впливом внутрішніх та зовнішніх чинників, що робить її унікальною.

Етимологічний аналіз поняття «місцеве самоврядування»

Термін «*місцеве самоврядування*» складається з двох частин: «*місцеве*» і «*самоврядування*».

1. «*Місцеве*» походить від старослов'янського «*мѣсто*», що означає «*місце проживання*» або «*територія*». Цей елемент наголошує на локальності, тобто обмеженості певною географічною чи соціальною одиницею.

2. «*Самоврядування*» складається з двох частин: «*само*» (від «сам», що означає незалежність, автономність) і «*врядування*» (від слова «ряд», що вказує на порядок, управління). У широкому сенсі «*самоврядування*»

означає здатність громади самостійно керувати своїми справами без прямого втручання з боку центральної влади.

Історичний розвиток місцевого самоврядування в Україні

Україна має глибокі історичні традиції місцевого самоврядування, що розвивалися під впливом як внутрішніх, так і зовнішніх чинників.

У Київській Русі функціонували форми самоврядування, такі як віча – народні збори, що вирішували важливі громадські питання. Віче мало функції, що можна порівняти із сучасними місцевими радами: воно займалося розподілом ресурсів, захистом громади, виборами посадовців. Віче було інструментом прямої демократії, що забезпечував участь місцевих жителів у розподілі ресурсів та обговоренні ключових питань. Згодом через централізацію влади роль віча зменшилася, а управлінські функції перейшли до княжих адміністрацій.

У часи Запорозької Січі система самоврядування досягла високого рівня розвитку. Козацька рада була прикладом демократичної форми управління, де кожен член громади мав право голосу. Органи козацького самоврядування здійснювали управління військовими, адміністративними та судовими справами.

Новим етапом у розвитку місцевого самоврядування стало запровадження Магдебурзького права в XIV столітті. Воно забезпечувало автономію міст у вирішенні адміністративних і судових справ. Львів, Київ, Кам'янець-Подільський та інші міста отримали право обирати органи самоврядування, що сприяло їх економічному й культурному розвитку.

Магдебурзьке право стало основою формування демократичних традицій і локальної ідентичності. Органи самоврядування, такі як магістрати, склалися з двох ключових структур: ради, що займалася адміністративними питаннями, та лави, яка виконувала судові функції.

Під владою Австро-Угорщини на західноукраїнських землях розвивалися органи місцевого самоврядування, засновані на європейських

принципах. У цей час створювалися місцеві ради (гміни), які мали певну автономію в управлінні місцевими справами.

У російській імперії на українських землях розвиток місцевого самоврядування був більш обмеженим. Проте введення земської реформи 1864 року сприяло утворенню земств – виборних органів, що займалися питаннями освіти, медицини, будівництва доріг тощо. В умовах існування російської імперії самоврядування зазнало обмежень, перетворившись на залежну від держави структуру. Після революції 1917 року та встановлення радянської влади місцеве самоврядування було фактично ліквідовано. Місцеві ради діяли під суворим контролем партійних органів.

У сср систему місцевого самоврядування було замінено централізованою системою радянської влади. Хоча формально існували місцеві ради, їх діяльність жорстко контролювалася центральною владою.

Сучасна концепція місцевого самоврядування в Україні базується на Європейській хартії місцевого самоврядування, ратифікованій Україною 1997 року.

Основними принципами є:

- автономія громад;
- субсидіарність (передача повноважень на найнижчий рівень, де їх можна ефективно реалізувати);
- демократичність управління;
- фінансова незалежність органів місцевого самоврядування.

Після відновлення 1991 року державної незалежності України місцеве самоврядування стало одним із основних принципів державного створення. 1996 року ухвалення Конституції України закріпило місцеве самоврядування як право територіальних громад самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції та законів України.

1997 року було ухвалено Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», що визначив правові засади функціонування цієї системи.

Реформа децентралізації, що розпочата 2014 року, дала можливість громадам отримати більше повноважень, самостійно розпоряджатися ресурсами та формувати місцеву політику. Вона стала одним із найбільш масштабних проєктів у сфері державного управління за останні десятиліття. Її ключовою метою було підвищення ефективності управління через передачу повноважень, ресурсів та відповідальності на місцевий рівень. Важливим аспектом реформи стало об'єднання територіальних громад, яке дозволило укрупнити адміністративні одиниці, оптимізувати управлінські процеси та забезпечити їх фінансову спроможність [11].

Досягнення реформи також стали:

1. Посилення фінансової незалежності громад. Після впровадження реформи доходи місцевих бюджетів значно зросли завдяки передачі частини податків на місцевий рівень, таких як податок на доходи фізичних осіб. Крім того, громади отримали право самостійно розпоряджатися коштами, що сприяло реалізації локальних проєктів.

2. Зміцнення інфраструктури. Завдяки децентралізації багато громад змогли інвестувати в ремонт доріг, шкіл, медичних закладів та інших об'єктів інфраструктури, що раніше залежали від центрального бюджету.

3. Зростання залученості громадян. Децентралізація сприяла активізації місцевих жителів, які почали брати більш активну участь в ухваленні рішень через місцеві ради, громадські слухання та ініціативи.

Попри очевидні досягнення, реформа зіткнулася також з низкою проблем:

1. Нерівномірний розвиток громад. Не всі територіальні громади змогли скористатися новими можливостями через різний рівень стартових умов, зокрема демографічну ситуацію, доступ до природних ресурсів та інфраструктурну базу.

2. Недостатнє підготування кадрів. Розширення повноважень місцевих органів влади вимагало нових компетенцій, однак проблема

кадрового забезпечення залишилася гострою, особливо в сільській місцевості.

3. Правові та адміністративні бар'єри. Законодавство, що регулює діяльність місцевого самоврядування, потребує дальшого вдосконалення, оскільки наявні нормативні акти не завжди відповідають реальним потребам громад.

4. Відсутність фінансової автономії. Хоча доходи місцевих бюджетів зросли, багато громад залишаються залежними від державних субвенцій, що обмежує їх фінансову автономію.

Після Перемоги Україна буде відновлювати зруйновані міста та села, продовжуючи розпочату реформу місцевого самоврядування. На початку 2022 року війна змінила всі пріоритети розпочатих змін у місцевому самоврядуванні. Багато процесів, що мали закріпити зміни, було призупинено. 2020 року відбулися вибори до нових органів місцевого самоврядування та сталися зміни в територіальній організації влади.

Адміністративно-територіальний поділ 2020 року в зв'язку з значними руйнуваннями інфраструктури, мінування, переселення людей та втрати економічного потенціалу багатьох територіальних громад потрібно буде переглядати. Частина громад втратила можливість забезпечувати себе фінансово. При цьому інші громади зазнали значного приросту населення через внутрішню міграцію. Ці та інші зміни потребують комплексного підходу. Після війни потрібно буде переглядати адміністративну роль населених пунктів, визначати можливості для їх розвитку та взаємодію між територіальними громадами. Завершення реформи місцевого самоврядування стане важливим для стабільного відновлення країни та зміцнення демократичного управління.

Для розуміння місцевого самоврядування в Україні важливим є також постійне дослідження науковцями та практиками змін в його законодавчому полі. Аналіз причини та наслідків цих змін для громад та мешканців.

Установлення форм долучення та контроль за реалізацією реформ міжнародних інституцій. Участь громадянського суспільства в цих процесах.

8 січня 2025 року набрав чинності Закон № 3703 «Про внесення змін до деяких законів України щодо народовладдя на рівні місцевого самоврядування». Цей Закон спрямовано як на посилення участі громадян в ухваленні рішень на місцевому рівні, так і на забезпечення прозорості діяльності органів місцевого самоврядування. Ці нововведення відповідають європейським стандартам демократії, імплементують рекомендації Ради Європи щодо розширення прав громадян на місцевому рівні, залучають громадян до роботи місцевої влади через різні консультаційні інструменти.

З дати набрання чинності цим Законом близько п'яти мільйонів ВПО по всій країні мають ті самі права, що й жителі громад, до яких вони перемістилися. Ці зміни дозволять внутрішньо переміщеним громадянам більш ефективно впливати на формування політики громади. При цьому громадські слухання, місцеві ініціативи, бюджети участі будуть доступні для ВПО повним обсягом.

Цим законом вносяться зміни до законів України «Про місцеве самоврядування в Україні» та «Про статус депутатів місцевих рад». При цьому визначаються основні механізми реалізації прав громадян України на безпосередню участь у місцевому самоврядуванні, їхнє своєчасне та повне отримання інформації про діяльність органів та посадових осіб місцевого самоврядування. Ключові новели авторами проаналізовано в таблиці 1.

Таблиця 1

*Аналіз окремих змін у законодавстві про місцеве самоврядування
2025 року (відповідно до Закону України №3703
«Про внесення змін до деяких законів України щодо народовладдя на
рівні місцевого самоврядування»)*

Зміни	Зміст
Запроваджено нові терміни в місцевому самоврядуванні	Загальні збори жителів, конференція жителів, житель
Удосконалено реалізацію форм громадської участі	Деталізація порядку реалізації форм громадської участі - загальні збори (конференція) жителів, місцева ініціатива, громадські слухання, громадське оцінювання діяльності органів та посадових осіб місцевого самоврядування, публічні консультації
Планування та розподіл коштів місцевого бюджету. Порядок проведення публічних консультацій	Створення умов до залучення жителів громади до цього процесу, віддзеркалення цих форм у Статуті громади
Консультаційно-дорадчі органи	Унормування діяльності при ОМС цих органів - склад та мета діяльності, порядок ухвалення рішень та проведення засідань
Громадський контроль	Громадське оцінювання діяльності посадових осіб та органів місцевого самоврядування
Участь молоді	Нові механізми для залучення молоді до процесів ухвалення рішень на місцевому рівні (починаючи з 14 років)
Звітування	Деталізація процедури звітування сільських, селищних, міських голів та депутатів місцевих рад
Статут громади	Затвердження Статуту громади або приведення відповідно до нових вимог, визначення основних питань, що регламентуються статутами
Роль ВПО в громадах, що їх приймають	Інтеграція внутрішньо переміщених осіб до життя громад, де вони проживають, формування політики громади

Сформовано на основі джерела [8].

Кожна з 1470 громад в Україні, у тому числі тимчасово окуповані та військові адміністрації, зможуть скористатися новими інструментами для громадської участі. Також місцеве самоврядування матиме можливість додатково впроваджувати інші форми участі. Для громадян це додаткова можливість відчувати себе господарями у власній громаді, розробляти основоположний документ (Статут) регулювання суспільних відносин на відповідній території. Війна проявила низку недоліків у системі місцевого самоврядування. Під час воєнного стану проведення місцевих виборів не є можливим. Побудова нової системи взаємовідносин між громадянами та владою в Україні посилить місцеву демократію в громадах, легітимність чинної влади, що особливо є важливим в умовах повоєнного відновлення України.

Висновки. Інститут місцевого самоврядування в Україні має глибокі історичні корені, що сформувалися під впливом європейських традицій та місцевих особливостей. Його розвиток пройшов тривалий і складний шлях від демократичних форм управління часів Київської Русі та Магдебурзького права до періоду централізації під владою російської імперії та радянської системи. Відновлення місцевого самоврядування в незалежній Україні супроводжується значними досягненнями, серед яких закріплення його основних принципів у Конституції та Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні».

Реформа децентралізації, розпочата 2014 року, стала важливим кроком у створенні ефективної моделі управління, орієнтованої на потреби громад. Однак, дальший розвиток інституту місцевого самоврядування вимагає вдосконалення законодавчої бази, фінансової автономії територіальних громад та зміцнення їх управлінської спроможності. Одним із ключових викликів на цьому етапі залишається недостатнє фінансування, попри реформу децентралізації багато громад стикаються з труднощами у забезпеченні стабільної фінансової бази для виконання власних та

делегованих завдань. Крім того, існує проблема кадрового потенціалу, оскільки ще наявна потреба в значній кількості висококваліфікованих спеціалістів, які здатні успішно управляти ресурсами, розробляти стратегії розвитку та залучати інвестиції.

Продовження реформи місцевого самоврядування буде відбуватись одночасно з відновленням громад. Напрацювання нових змін та реформ потрібно здійснювати з жителями населених пунктів, використовуючи всі сучасні та внормовані механізми демократії участі. Внутрішньо переміщені особи разом з жителями громад формують політику на місцевому рівні, контролюють та впливають на її реалізацію.

Сучасне місцеве самоврядування в Україні є ключовим елементом демократичного суспільства. Посилення його інститутів з врахуванням історичного минулого, кращої світової практики управління та викликів сьогодення буде в подальшому платформою для розвитку громадянського суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Камардіна Ю. В. Історико-правовий аналіз становлення, розвитку та трансформації системи місцевого самоврядування в незалежній Україні. *Право і суспільство*. 2019. № 5. С. 31–38.

2. Кобилецький М. М. Магдебурзьке право і його застосування в Україні (XIV – перша половина XIX ст.) : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.01. Львів, 2009. 555 с.

3. Конституція України : від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.

4. Котуков О. А. Шляхи удосконалення взаємодії органів місцевого самоврядування, державних та громадських організацій в умовах воєнного стану. *Наукові перспективи*. 2024. № 9. С. 177–192. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-9\(51\)-177-192](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-9(51)-177-192).

5. ЛІТОПИС РУСЬКИЙ. Роки 988 – 1015. ІЗБОРНИК. URL: <http://litopys.org.ua/litop/lit06.htm> .
6. Панчишин Р. І. Історико-правові умови формування територіальної громади на українських землях у період національного самовизначення (XVI–XVII століття). *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2019. № 1. С. 31–40.
7. Петришин О. В. Правові засади місцевого самоврядування в зарубіжних країнах та Україні : теоретико-правовий та порівняльний аналіз : монографія. Харків : Право, 2015. 192 с.
8. Про внесення змін до деяких законів України щодо народовладдя на рівні місцевого самоврядування : Закон України від 09.05.2024 № 3703. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3703-20#Text>.
9. Про місцеві Ради народних депутатів та місцеве і регіональне самоврядування : Закон України від 07.12.1990 № 533–XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/533-12#Text>.
10. Про формування місцевих органів влади і самоврядування : Закон України від 03.02.1994 № 3917–XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3917-12#Text>.
11. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 № 280/97–ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text>.
12. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 05.02.2015 № 157–VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text>.
13. Пітюлич М. М. Регіон : соціально-економічні трансформації в умовах децентралізації : монографія. Ужгород : ФОП Сабов А. М., 2024. 234 с.
14. Руснак Б. А. Місцеве самоврядування в Україні : теорія і практика : посібник. 3-тє вид. Одеса : Од. обласна орг. Всеукр. громад. орг.

«Ком. виборців України», 2016. 738 с.

15. Самойленко Л. Я., Стасько С. В. Взаємодія органів місцевого самоврядування та засобів масової інформації в умовах війни. *Національні інтереси України*. 2024. № 4. С. 564–573. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1793-2024-4\(4\)-564-573](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2024-4(4)-564-573).

16. Федірко Б. Децентралізація публічної влади в Україні : досвід європейських держав. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. 2023. № 16. С. 286–300.

17. IAP2 Resources. International Association for Public Participation. URL: <https://www.iap2.org>.

REFERENCES

1. Kamardina Yu. V. (2019). Istoryko-pravovyi analiz stanovlennia, rozvytku ta transformatsii systemy mistsevoho samovriaduvannia v nezalezhnii Ukraini. *Pravo i suspil'stvo*. 5, 31–38. [in Ukrainian]

2. Kobylets'kyi M. M. (2009). Magdeburz'ke pravo i yoho zastosuvannia v Ukraini (XIV – persha polovyna XIX st.) : dys. ... d-ra yuryd. nauk : 12.00.01. L'viv. 555 s. [in Ukrainian]

3. Konstytutsiia Ukrainy : vid 28.06.1996 № 254k/96-VR. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr#Text>. [in Ukrainian]

4. Kotukov O. A. (2024). Shliakhy udoskonalennia vzaiemodii orhaniv mistsevoho samovriaduvannia, derzhavnykh ta hromads'kykh orhanizatsii v umovakh voiennoho stanu. *Naukovi perspektyvy*. 9, 177–192. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-9\(51\)-177-192](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-9(51)-177-192). [in Ukrainian]

5. LITOPYS RUS'KYI. Roky 988–1015. IZBORNYK. URL: <http://litopys.org.ua/litop/lit06.htm>. [in Ukrainian]

6. Panchyshyn R. I. (2019). Istoryko-pravovi umovy formuvannia terytorial'noi hromady na ukrains'kykh zemliakh u period natsional'noho samovyznachennia (XVI-XVII stolittia). *Visnyk Chernivets'koho fakul'tetu Natsional'noho universytetu «Odes'ka yurydychna akademiia»*. 1, 31–40.

[in Ukrainian]

7. Petryshyn O. V. (2015). Pravovi zasady mistsevoho samovriaduvannia v zarubizhnykh krainakh ta Ukraini : teoretyko-pravovyi ta porivnial`nyi analiz : monohrafiia. Kharkiv : Pravo. 192 s. [in Ukrainian]

8. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo narodovladdia na rivni mistsevoho samovriaduvannia : Zakon Ukrainy vid 09.05.2024 № 3703. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3703-20#Text>. [in Ukrainian]

9. Pro mistsevi Rady narodnykh deputativ ta mistseve i rehional`ne samovriaduvannia : Zakon Ukrainy vid 07.12.1990 № 533–XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/533-12#Text>. [in Ukrainian]

10. Pro formuvannia mistsevykh orhaniv vlady i samovriaduvannia : Zakon Ukrainy vid 03.02.1994 № 3917–XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3917-12#Text>. [in Ukrainian]

11. Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini : Zakon Ukrainy vid 21.05.1997 № 280/97–VR. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-vr#Text>. [in Ukrainian]

12. Pro dobrovil`ne ob`iednannia terytorial`nykh hromad : Zakon Ukrainy vid 05.02.2015 № 157–VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text>. [in Ukrainian]

13. Pitiulych M. M. (2024). Rehion : sotsial`no-ekonomichni transformatsii v umovakh detsentralizatsii : monohrafiia. Uzhhorod : FOP Sabov A. M., 234 s. [in Ukrainian]

14. Rusnak B. A. (2016). Mistseve samovriaduvannia v Ukraini : teoriia i praktyka : posibnyk. 3-tie vyd. Odesa : Od. oblasna orh. Vseukr. hromad. orh. «Kom. vybortsiv Ukrainy». 738 s. [in Ukrainian]

15. Samoilenko L. Ya., Stas`ko S. V. (2024). Vzaiemodiia orhaniv mistsevoho samovriaduvannia ta zasobiv masovoi informatsii v umovakh viiny. *Natsional`ni interesy Ukrainy*. 4, 564–573. DOI: <https://doi.org/10.52058/3041->

[1793-2024-4\(4\)-564-573](#). [in Ukrainian]

16. Fedirko B. (2023). Detsentralizatsiia publichnoi vlady v Ukraini : dosvid yevropeis`kykh derzhav. *Mizhnarodni vidnosyny, suspil`ni komunikatsii ta rehionalni studii*. 16, 286–300. [in Ukrainian]

17. IAP2 Resources. International Association for Public Participation. URL: <https://www.iap2.org>. [in English]